

Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego
im. Emanuela Ringelbluma

Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach
(1946-1950)

sygn. 366/

oprac. mgr Agnieszka Reszka

Warszawa 2023

Wstęp

Zarys historyczny

17 maja 1946 roku odbyło się w lokalu PPR w Żarach pierwsze walne zebranie zorganizowane przez Tymczasowy Komitet Żydowski w Żarach, na którym obecnych było 150 osób. Od kilku dni przybyli repatrianci pracowali nad organizacją Komitetu Żydowskiego, którego zadaniem miało być: „załatwienie wszystkich spraw dotyczących kwestii istnienia ludności żydowskiej w Żarach”. Tymczasowy Komitet interweniował w sprawach przydziałów mieszkań dla repatriantów, starał się o aprowizację w PUR. Jako główny cel postawiono produktywizację ludności żydowskiej, a doraźnie, zorganizowanie pomocy materialnej. Uruchomiono Spółdzielnię Krawiecką „Igła” oraz Spółdzielnię Szewską, kierowano do pracy do fabryk, biur i szpitali. Zorganizowano Półinternat, kuchnię ludową, bursę dla młodzieży, powołano oddział TOZ, który zatrudniał 11 osób. Do Zarządu powołanego Komitetu Żydowskiego weszli: L. Elster (Bund), M. Hecht (Poale Syjon), H. Hochman, Sz. Szuc, J. Rosenbaum. Liczba Żydów w Żarach w latach 1946-1950 wynosiła maksymalnie 4 tysiące.

Nieznana jest data i okoliczności przyjęcia kolekcji do Archiwum ŻIH. Prawdopodobnie zostały przekazane w tym samym czasie, co dokumenty CKŻP. Do tego czasu były prawdopodobnie w archiwum zakładowym PKŻ w Żarach istniejącego do 1950... Akta PKŻ w Żarach, podobnie jak archiwa innych lokalnych komitetów żydowskich uległy częściowemu rozproszeniu w kolekcjach różnych wydziałów CKŻP: Wydziału Młodzieżowego, Wydziału Ewidencji i Statystyki.

Wykaz skrótów

j.ang. – język angielski
j.franc. – język francuski
j.pol. – język polski
j.żyd. – język żydowski
fot. – fotografia
mps – maszynopis
mps pow. – maszynopis powielany
PKŻ – Powiatowy Komitet Żydowski
rkps – rękopis
WKŻ – Wojewódzki Komitet Żydowski

Inwentarz

1. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Zarządzenia, instrukcje, okólniki, rezolucje, przychodzące z WKŻ Wrocław i CKŻP, *Biuletyn Informacyjny WKŻ we Wrocławiu [1946]*, Protokół posiedzenia Zarządu WKŻ z dnia 02.08.1946 r. Statut CKŻP z 1946 r.
1946-1948, rkps, mps, mps pow, j. pol., l., s.
2. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Zarządzenia, instrukcje, okólniki, rezolucje, przychodzące z WKŻ Wrocław i CKŻP.
1949-1950, mps, mps pow, j. pol., l., s.
3. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Protokoły posiedzeń Zarządu, Plenum, pracowników PKŻ Żary i instytucji im podległych (17.05.1946 - 18.01.1949 r.)
1946-1949, rkps, mps, j. pol., j. żyd., l., s.
4. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Sprawozdania z działalności PKŻ Żary (miesięczne, kwartalne, roczne, z akcji macowej) 07.1946-1948. Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Komitetu Żydowskiego na Dolnym Śląsku za rok 1947.
1946-1948, rkps, mps, j. pol., l., s.
5. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Protokoły i uchwały z zebrań robotników żydowskich, ogólnych zebrań ludności żydowskiej i innych grup, np. inwalidów wojennych.
1946-1948, rkps, mps, j. pol., j. żyd., l., s.
6. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Ogłoszenia, obwieszczenia, zaproszenia skierowane do ogółu ludności żydowskiej w Żarach.
1946-1949, rkps, mps, druk, j. pol., l., s.
7. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Dziennik korespondencji przychodzącej za 1946-47.
1946-1947, rkps, j. pol., l., s.
8. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja przychodząca do PKŻ Żary w 1946 r. (L.dz. 7/1946 - L.dz. 304/1946), korespondencja bez numeru.
1946, rkps, mps, mps pow., j. pol., j. żyd., l., s.
9. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja wychodząca z PKŻ Żary w 1946 r. (L.dz. 2/1946 - L.dz. 297/1946)

1946, rkps, mps, j. pol., j. żyd., l., s.

10. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja przychodząca do PKŻ Żary w 1947 r. (L.dz. 8/1947 - L.dz. 300/1947)
1947, rkps, mps, mps pow., j. pol., j. żyd., l., s.
11. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja przychodząca do PKŻ Żary w 1947 r. (L.dz. 301/1947 - L.dz. 532/1947)
1947, rkps, mps, mps pow., j. pol., j. żyd., l., s.
12. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja wychodząca z PKŻ Żary w 1947 r. (L.dz. 2/1947 - L.dz. 323/1947)
1947, rkps, mps, druk, j. pol., j. żyd., l., s.
13. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja przychodząca i wychodząca z PKŻ Żary w 1948 r. (m.in. L.dz. 136/48 pismo do Starostwa Powiatowego w Żarach z prośbą o rejestrację PKŻ w Żarach jako oddziału CKŻP z załączonym Statutem CKŻP)
1948, mps, j. pol., l., s.
14. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja przychodząca do PKŻ Żary w 1949 r. (L.dz. 6/1949 - L.dz. 231/1949)
1949, rkps, mps, mps pow., j. pol., j. żyd., l., s.
15. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja wychodząca z PKŻ Żary w 1949 r. (L.dz. 1/1949 - L.dz. 163/1949)
1949, rkps, mps, j. pol., j. żyd., l., s.
16. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja wychodząca z PKŻ Żary w 1950 r. (L.dz. 1/1950 - L.dz. 126/1950)
1950, rkps, mps, j. pol., j. żyd., l., s.
17. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja przychodząca i wychodząca PKŻ Żary z Urzędem Skarbowym (m.in. decyzje o zwolnieniu z podatku, wykazy potrąceń podatku od wynagrodzeń-*Indeks*)
1946-49, rkps, mps, mps pow., j. pol., l., s.
18. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Korespondencja przychodząca i wychodząca PKŻ Żary z Ubezpieczalnią Społeczną w Legnicy i Zielonej Górze.
1946-1949, rkps, mps, mps pow., j. pol., l., s.

19. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Akcja macowa 1947. Kwestionariusze rejestracyjne z 18.03.1947 r. podpisane przez Komisję Mieszaną (Komitet Żydowski i Kongregacja Wyznaniowa).
Nazwiska A-E. *Indeks*.
1947, rkps, druk., j. pol., l., s.
20. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Akcja macowa 1947. Kwestionariusze rejestracyjne z 18.03.1947 r. podpisane przez Komisję Mieszaną (Komitet Żydowski i Kongregacja Wyznaniowa).
Nazwiska F-K. *Indeks*.
1947, rkps, druk., j. pol., l., s.
21. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Akcja macowa 1947. Kwestionariusze rejestracyjne z 18.03.1947 r. podpisane przez Komisję Mieszaną (Komitet Żydowski i Kongregacja Wyznaniowa).
Nazwiska L-R. *Indeks*.
1947, rkps, druk., j. pol., l., s.
22. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Akcja macowa 1947. Kwestionariusze rejestracyjne z 18.03.1947 r. podpisane przez Komisję Mieszaną (Komitet Żydowski i Kongregacja Wyznaniowa).
Nazwiska S-Ż. *Indeks*.
1947, rkps, druk., j. pol., l., s.
23. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Akta personalne pracowników PKŻ Żary (karta personalna, zgłoszenia o wstąpieniu do pracy, kopie zaświadczenia ewakuacyjnego, podania o przyjęcie do pracy, wymówienia). Nazwiska B-H. *Indeks*.
1946-1948, rkps, druk., j. pol., l., s.
24. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Akta personalne pracowników PKŻ Żary (karta personalna, zgłoszenia o wstąpieniu do pracy, kopie zaświadczenia ewakuacyjnego, podania o przyjęcie do pracy, wymówienia). Nazwiska I-N. *Indeks*.
1946-1948, rkps, druk., j. pol., l., s.
25. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Akta personalne pracowników PKŻ Żary (m.in. karta personalna, zgłoszenia o wstąpieniu do pracy, kopie zaświadczenia ewakuacyjnego, podania o przyjęcie do pracy, wymówienia). Nazwiska P-Z. *Indeks*.
1946-1948, rkps, druk., j. pol., l., s.
26. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Akta personalne pracowników PKŻ Żary (m.in. kwestionariusze osobowe, podania o przyjęcie do pracy, życiorysy). Nazwiska B-Z. *Indeks*.
1946, rkps, mps, j. pol., l., s.
27. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Akta personalne pracowników PKŻ. Wykazy pracowników (listy płac, wykazy

pracowników dla otrzymania przydziałów, osób podlegających wypowiedzeniu itp.) PKŻ Żary i instytucji mu podległych: Półinternat, TOZ, ORT, Szkoła, Kuchnia Ludowa. Lista obecności styczeń-luty 1947 r. Nazwiska B-Z. *Indeks*.

1946-1949, rkps, mps, j. pol., l., s.

28. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Akta personalne. Zaświadczenia o zatrudnieniu w różnych przedsiębiorstwach na terenie Żar w celu przedłożenia w PKŻ. Nazwiska A-K. *Indeks*.

1946-1948, rkps, mps, druk., j. pol., l., s.

29. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Akta personalne. Zaświadczenia o zatrudnieniu w różnych przedsiębiorstwach na terenie Żar w celu przedłożenia w PKŻ. Nazwiska L-Z. *Indeks*.

1946-1948, rkps, mps, druk., j. pol., l., s.

30. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Akta personalne. Zaświadczenia o zatrudnieniu w różnych przedsiębiorstwach na terenie Żar w celu przedłożenia w PKŻ. Wykazy zbiorcze.

1946-1949, rkps, mps., j. pol., l., s.

31. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Akta personalne różne. Zaświadczenia wyd. przez PKŻ Żary oraz dla PKŻ Żary (o rejestracji, dla celów emigracyjnych, podania o rejestrację, poświadczenia przewiezonego przez repatriantów mienia, świadectwo urodzenia, zaświadczenie o zawartym małżeństwie, podanie o pomoc materialną dla ratujących Żydów). *Indeks*.

1946-1949, rkps, mps, druk., j. pol., l., s.

32. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Akta personalne. Zgłoszenia zameldowania, wyd. przez Zarząd Miejski w Żórawiu [Żarach], Wydział Ewidencji Ludności. *Indeks*.

1946, rkps, druk., j. pol., l., s.

33. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Regulamin Pracowników PKŻ w Żarach, Regulamin pracy dla pracowników Komitetów Żydowskich na D-Śląsku, uchwalony przez Prezydium WKŻ w Polsce we Wrocławiu...

1947, mps, j. pol., l., s.

34. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Powiatowa Komisja Kolonijna przy PKŻ i TOZ w Żarach (korespondencja, sprawozdanie z akcji kolonijnej, karty dzieci Wołkomir Anatoli i Raja).

1949, rkps, mps, j. pol., l., s.

35. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Związek Zawodowy Pracowników Instytucji Społecznych przy PKŻ Żary. Korespondencja.

1946-1949, rkps, mps, j. pol., l., s.

36. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Pólinternat przy PKŻ Żary. Korespondencja przychodząca i wychodząca, sprawozdania pedagogiczne i gospodarcze, protokół zebrania rodziców, sprawozdanie z inspekcji, z przebiegu uroczystości *Chanuka* 21.12.1946 r., wykazy dzieci.
1946, rkps, mps, j. pol., l., s.
37. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wydział Młodzieżowy. Korespondencja przychodząca i wychodząca, sprawozdania finansowe, preliminarze budżetowe miesięczne, tekst na temat działalności Wydziału Młodzieżowego do gazety "Dos Naje Lebn". Biuletyn Wydziału Młodzieżowego CKŻP, nr 3, sierpień 1946 r.
1946-47, rkps, mps, j. pol., l., s.
38. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wydział Młodzieżowy. Wykazy młodzieży uczącej się i pracującej, bursantów.
1946-1949, rkps, mps, j. pol., l., s.
39. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wydział Młodzieżowy. Plany pracy Wydziału Młodzieżowego.
1946, rkps, mps, j. pol., l., s.
40. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wydział Młodzieżowy. Protokoły i sprawozdania z zebrań, spotkań, uroczystości organizowanych przez Wydział Młodzieżowy.
1946-1947, rkps, mps, j. pol., l., s.
41. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wydział Młodzieżowy. Sprawozdania z pracy Wydziału Młodzieżowego.
1946-47, rkps, mps, j. pol., l., s.
42. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wydział Kultury i Propagandy. Protokoły i sprawozdania z zebrań, spotkań, uroczystości organizowanych przez Wydział Kultury i Propagandy, sprawozdanie za listopad 1946, *Spis delegatów na Olimpiadę kulturalną*.
1946-1947, rkps, mps, j. pol., l., s.
43. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wydział Produktywizacji. Korespondencja przychodząca i wychodząca, wykazy pracujących, preliminarze budżetowe (07.1946-03.1947).
1946-1947, rkps, mps, j. pol., j. żyd. l., s.
44. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wydział Produktywizacji. Protokoły zebrań zwołanych przez Wydział Produktywizacji CKŻP, sprawozdanie (fragment b.d.)
1946, rkps, mps, j. pol., l., s.
45. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Komisja Specjalna. Korespondencja przychodząca i wychodząca, sprawozdania z

działalności, Regulamin Straży Ochronnej przy żydowskich instytucjach, doniesienia na temat zajęć wymagających interwencji wartowników oraz incydentów antysemitycznych.

1946-47, rkps, mps, j. pol., l., s.

46. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Komisja Specjalna. Wykazy wartowników, aktywnych członków ORMO, członków grup operatywnych, posiadanej broni i amunicji.

1946-47, rkps, mps, j. pol., l., s.

47. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Komisja Specjalna w Nowej Soli. Protokół posiedzenia KS w Nowej Soli z dn. 01.02.1947 r., spis członków grup KS w Nowej Soli, wykaz obiektów podlegających ochronie, plan sytuacyjny obiektów w Nowej Soli.

1946-47, rkps, mps, j. pol., l., s.

48. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Żydowski Klub Sportowy w Żarach. Statuty, protokoły posiedzeń Zarządu i Walnego Zgromadzenia, sprawozdania.

1946-1948, rkps, mps, mps pow., j. pol., l., s.

49. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Żydowski Klub Sportowy w Żarach. Korespondencja.

1947-1948, rkps, mps, druk, j. pol., l., s.

50. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Liga Kobiet przy PKŻ w Żarach. Protokoły zebrań, Wykaz robotników Pralni Zarządu Powiatowego Ligi Kobiet w Żarach.

1946-1949, rkps, mps, j. pol., l., s.

51. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Oddział Związku Żydów Uczestników Walki Zbrojnej z Faszyzmem w Żarach. Korespondencja. Pokwitowania i zobowiązania do zwrotu bluz wojskowych dla celów reprezentacyjnych. Indeks.

1946-1947, rkps, mps, mps pow., j. pol., j. żyd., l., s.

52. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Spółdzielnia "Igła". Zgłoszenie w sprawie nabycia karty rejestracyjnej, protokoły posiedzeń Komisji Organizacyjnej oraz zebrań robotników, umowa ze Spółdzielnią Samopomoc Chłopska na uruchomienie warsztatów krawieckich, spis kursantów kursu kroju i szycia, korespondencja wychodząca i przychodząca.

1946-1948, mps, j. pol., l., s.

53. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Spółdzielnia "Igła". Deklaracje przystąpienia do spółdzielni. *Indeks*.

1946, rkps, mps, j. pol., l., s.

54. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.

Podania, życiorysy, karty rejestracyjne do Dyrekcji Zjednoczenia Przemysłu

- Bawełnianego w sprawie zatrudnienia. Indeks.
1946, rkps, druk, j. pol., l., s.
55. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Podania do Izby Rzemieślniczej we Wrocławiu o wydanie karty rzemieślniczej, życiorysy, protokoły zeznań świadków. *Indeks*.
1947, rkps, mps, j. pol., l., s.
56. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wykazy osób otrzymujących pomoc materialną, produktową i odzieżową od PKŻ w Żarach.
1946-1948, rkps, mps, j. pol., j. l., s.
57. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wykazy inwalidów wojennych oraz wdów i sierot po poległych otrzymujących pomoc materialną, produktową i odzieżową od PKŻ w Żarach.
1947-1948, rkps, mps, j. pol., j. l., s.
58. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wykazy dzieci zarejestrowanych w PKŻ w Żarach, dzieci otrzymujących paczki z Wydziału Produktywizacji.
1947, rkps, mps, j. pol., j. l., s.
59. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wykazy imienne uczniów otrzymujących stypendiów i robotników otrzymujących premie od Wydziału Produktywizacji PKŻ w Żarach.
1946-1947, rkps, mps, j. pol., j. l., s.
60. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wykazy osób zarejestrowanych w PKŻ w Żarach, m.in. Wykaz matek karmiących i kobiet w ciąży..
1946-1948, rkps, mps, j. pol., j. l., s.
61. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Podania o zapomogi wg. nr, Lista 1-2, 08-09.08.1946.
1946, rkps, mps, j. pol., j. żyd., j. l., s.
62. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Podania o zapomogi wg. nr, Lista 3-4, 10-12.08.1946.
1946, rkps, mps, j. pol., j. żyd., j. l., s.
63. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Podania o zapomogi wg. nr, Lista 5-6, 13-14.08.1946.
1946, rkps, mps, j. pol., j. żyd., j. l., s.
64. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Podania o zapomogi wg. nr, Lista 7-8, 17.08.1946.
1946, rkps, mps, j. pol., j. żyd., j. l., s.

65. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Ziomkostwa. Wykazy byłych mieszkańców różnych miast zamieszkałych w Żarach. Korespondencja przychodząca i wychodząca do Wydziału Ziomkostw przy WKŻ we Wrocławiu. *Indeks geograficzny*.
1946-1948, rkps, mps, j. pol., l., s.
66. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Protokoły, orzeczenia dotyczące konfliktów wśród ludności żydowskiej rozsądzanych przez Komisję Śledczą, Sąd Honorowy przy PKŻ Żary
1947-1948, rkps, mps, j. pol., j. żyd., l., s.
67. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Listy do osób prywatnych przychodzące na adres PKŻ Żary
1946, rkps, j. pol., j. ros., j. żyd., l., s.
68. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Kwestionariusze statystyczne, wzory zestawień statystycznych. Szczątki.
1946-1947, rkps, mps, j. pol., s.
69. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Wzory pism, zaświadczeń, tabel, kart rejestracyjnych, formularze in blanco.
1946-1949, mps, druk, j. pol., l., s.
70. Powiatowy Komitet Żydowski w Żarach.
Materiały różne: ulotka *Krótki zarys o bohaterskim powstaniu Żydów w getcie warszawskim*, teksty pieśni *Międzynarodówka*, *Hymn młodzieży robotniczej i Spadła cicho kartka z kalendarza*.
bd, mps, druk j. pol., l., s.